

U 2 7

Ի ԴԻԴԱՆԻ ՎԵՇԱՓԱՌԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԱԶԳԻՈՒ

Ըստ թախանձագին խնդրանաց Գրիգոր սարկաւազի Մելքիսեպեկեան առ Ս. Հայրապեան, արձակել զնա ի միարանութենէ, Մայր Աթոռոյ և ի կոչմանէ սպասաւորութեան Ս. Եկեղեցւոյ—Ն. Ս. Ստեփաննէ Հաճեալ էր կոնդակաւ խւրով յանձն առնել ԿերպաստիւՏ. Թեմակալ Առաջնորդի վրաստանի և Խմբէթի Սրբազան Գէորգ Արքեպիսկոպոսի կոչել իննորատու Գրիգոր Սարկաւազն, զպաշտօնացանել զնա և յորպորել զառնալ անորէն ի Մայր Աթոռ: Ասկայն ըստ գրութեան Ն. Կերպաստաւութեան յիշեալ սարկաւազն ինքնին բերեալ՝ և յանձնեալ է զուրարն խր՝ հրաժարելով խապա ի միարանակցութենէ Մ. Աթոռոյս: Առ այս Ն. Սրբութիւն Կոնդակաւ յանձն արար Սինոդի Ս. Էջմիածնի հանել զանուն նորա ի կարգէ հոգեւորականաց և դասել ի կարգս հարկատուաց՝ այսուհետեւ ծանաչելով զնա որպէս շխարհիկ դք:

Նորին Ս. Օծութիւն Վեհափառ Հայրապետն ազգիս յայտնէ զիւր Հայրական Հնորճակալիս հանդերձ Հայրապետական օրհնութեամբ Գեր. Ըռաջնորդաց, բարեշնորհ Փոխանորդաց և Վանահարց, Երժանապատիւ Ըսագ երիցանց և քահանայից և բարեպաշտօն Բզգայնոց, և վարչութեանց Բզգ. հաստատութեանց, որք որդիական զգացմամբ Հնորճաւորեցին զնոր տարին և զտօն անուանակոչութեան Նորին Ս. Վեհափառութեան:

4 P 0 5 U. 4 U. 5

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(*Qunq purnq*)

Պանայք, հնազանդ լեւուք արանց ձերոց,
որպէս և վայելէ ի Տէր: Ա՛րք, սիրեցէ՛ք
զկանաչս ձեր և մի՛ դառնացուցէք զնոսա:
Որզիք, հնազանդ լեւուք ծնողաց ձերոց յա-
մենայնի, զի այն է հաճոյ առաջի Տեսուն:
Հա՛րք, մի՛ դալարացուցանէք զորդիս ձեր, զի
մի՛ տրտմեցնին: Ծառայք, հնազանդ լեւուք
տէրանց ձերոց յամենայնի, մի՛ առ ահանէ
ճառալուծեամբ՝ իբրև մարդահաճոյք, այլ
միտմտութեամբ սրտի երկնչել ի Տեսունէ,
(Կող. Գ. 18—22 և Եփ. Զ. 1—10):

Պօղոս Սրբազան առաքիւն որն է տան
մէջ սէր, խաղաղութիւն, միաբանութիւն և
քաղցր կենսացութիւն յարասեւ ամբաստնա-
լու նպատակաւ որոշ որոշ սահմանում է
գերդաստանի բոլոր անդամոց պարտք և իրա-
ւունք: Պարտքով և իրաւունքով կապուած
են կինն՝ մարդոց հետ, մարդն՝ կնոջ հետ
ծնողներն՝ զաւակաց հետ և զաւակներն՝ ծնո-
ղաց հետ, ծառաներն իւրեանց տէրանց հետ
և տէրերն ծառաների հետ: Պարտուց և իրա-
ւանց անխելի կատարելովն միայն կարելի է
թագաւորեցնել գերդաստաններէ մէջ համեմ-
աբարութիւն, միութիւն և սիրով համեմալ
կենցաղաւարութիւն: Ընդհակառակն՝ ուր որ
ճշտիւ չեն կատարուում պարտքերն և իրա-
ւունքներն, տեղի են ունենում խէլք և ա-
տելութիւն, քայքայուում են սիրոյ և միա-
բանութեան կապերն, տիրում է խռովութիւն
և բաժանումն, և Աստուծոյ օրհնած առնն
զաւնում է տուն ցառոց և տուն զաւն կե-
նացութեանց: Արդէս զի կարողանաւ լու-
հասկացնել իւրաքանչիւրի պարտք և իրա-
ւունք, այս պատճառաւ խօսենք ամեն մէկի
վերայ առանձին առանձին:

14. Կանայք, հաղորդե՛ր էլի քեզ հարգանք,
 Ենպես և չալել է Տիրոջ՝ Քրիստոսին: Կնոջ և
 մարդոյ պարտոց և իրաւանց մասին արդէն

խօսած ենք մեր Գ. քարոզի մէջ, փան որոյ այս տեղ համառօտ կը խօսենք: Հայաստանեայ ստորեկական և Ս. Եկեղեցին՝ պատկազրութեան ժամանակ հարեւոյ նախ հարցմամբ ստանում է « Բնական և մահ հնազանդութեմ » ազատութիւն և ազատ պատկում և միտորում իրարու հետ: Նմանապէս պահանջում է Եկեղեցին և փետայից սոյն երաշխաւորութիւնը « Բնական և մահ արեւել » ամեն ձախորդ հանգամանքներում ևս և ազատ օրհնում է պատկը: Կանայք իւրեանց մարդոց հնազանդելով ոչ ինչ չին կորանցնում, այլ ընդհանրապէս կատարում են իւրեանց հրապարակական արած ուխտը կատարում են Աստուծոյ հրամանը — « Կանայք, հնազանդ եղէ՛ք յեր մարդոց » և այսպիսով թաղաւորեցնում ամեն մէջ խաղաղութիւն, անբախտելի սէր, փոփոխելի համերաշխութիւն, օրինակելի տիրար և սրբացեալ կենցաղաւարութիւն: Վերջապէս կանայք պարտաւոր են մինչև ի մահ հնազանդ և հաւատարմութիւն իւրեանց մարդոց և երաշխաւորութիւն պահանջել իւրեանց մարդիկներէրից իւրից հաւատարմութեան ամուսնութեան սուրբ ուխտին և անխախտ հաւատարմութեան: Մարդիկ պարտաւոր են ազատութեամբ վարուիլ իւրեանց կողակիցներէ հետ ինչպէս իշխաններէ հետ, զնախապէս կենցաղաւարել նոցա հետ, « Եղբայր արեւել անխախտ » իրեն բարի օրինակ իւրեանց զաւակաց, և երաշխաւորութիւն պահանջել իւրեանց կենցաղից իւրից հաւատարմութեան: Գործարարութեան, գործարարութեան, հաճախարարութեան և ազնւութեան և բարւոյ « Մարդիկ խոհանութեամբ բնակելու են իւրեանց կանանց հետ ինչպէս տիրանան իւրեանց անտառ անտառ կանանց » (Ա. Պետ. Գ. 7): « Երաշխաւորութիւն որ իւր կինը պնդէ սիրելու է ինչպէս իւր անձը » (Եփ. Ե. 33): « Կիններն իւրեանց մարդոց հնազանդ լինելու են ինչպէս Աստուծոյ » « Կիններն պետք է վստահան իւրեանց մարդիկներէրից » (Եփ. Ե. 22 և 23): « Որովհետեւ կնոջ գլուխը մարդն է, ինչպէս և եկեղեցու գլուխն է Քրիստոս » (Եփ. Ե. 23): « Թող զգաստացնեն հարսները, որ լինին սիրող իւրեանց փեսաները, երախաները, լինին անարատ և հնազանդ իւրեանց մարդոց »: « Աստուծոյ յա-

տուկ պարզեն է համեաութիւն » (Սիր. Ի. 9. 17): « Շնորհքների շնորհքն է ամբիխած (պարկեշտ) կինն » (Նոյն 22): « Ժրգովութիւն կինն (մի լմանալին) պատկ է իւր մարդոց համար » (Ա. Պետ. Ժ. 4): « Իմաստուն կանայք շինեցին տներ. իսկ անգղամ (կանայք) կործանեցին իւրեանց ձեռքով » (Ա. Պետ. 1): « Շնորհակալ կինն (իւր մարդից շնորհակալ եղող) բարձրացնում է իւր մարդոց փառք » (Ա. Պետ. Ժ. 16): Համեաութեան և պարկեշտ տիկնիւններն երկարացնում են իւրեանց մարդոց կեանքը, իսկ անպնդիւն, անհամեա և անպարկեշտ տիկնայք կարճացնում են իւրեանց մարդոց կեանքի լիկը և բարոյյապէս սպանում: Վերջապէս կանանց և մարդոց աղին կենցաղաւարութիւնն, համերաշխ կենցաղութիւնն, սէրն ու խաղաղութիւնն, պարկեշտութիւնն ու ազնւութիւնն, սրբասէր կեանքն ու նիստ ու կացն կարող են լինել իւրեանց որդւոց և թոռանց, օրիորդաց և հարանց համար կենդանի քարոզ, ազգութեան պատկառելի պատկեր, օրինակելի տիրար և ընտիր վարուց և բարուց տիրար: Ընդհանրապէս արանց և կանանց անպնդիւն կենցաղաւարութիւնն, խռովութիւն կենցաղութիւնն, անտառութիւնն ու արհամարհութիւնն, անպարկեշտութիւնն ու անպնդութիւնն, անսրբասէր կեանք և անպնդիւնիստն ու կացն կարող են ամենափառ ազնւութիւն անել իւրեանց ստորագրելոց վերայ և աւելի չարագոյն օրինակների պատճառ դառնալ: Ահաւասիկ սորա համար է որ Ս. Գրքն պատուիրում է « Կանայք, հնազանդ եղէ՛ք յեր մարդոց » Եղբայր Աստուծոյ. Արեւել անխախտ յեր Եղբայր Եղբայր: Բաց յայցանէ մեր Փրկիչ Յիսուս Քրիստոսի վերջին կտակն է. « Պատուիրան նոր տամ ձեզ, զի սիրելիք զմիմեանս, որպէս սիրեցի ևս զձեզ, զի դուք սիրեցիք զմիմեանս » (Յով. Ժ. 34):

Բ. « Որքե՛ք, հնազանդ լինե՛ք թողալ յերոց, յաւանքի՛ զի այն է հաճոյ արարել Տէրաւն »:

Մարդիկ ունին շատ հոգեւոր ծնողներ, առաջինն է Հայր Աստուծոյ՝ Հայր մեր՝ որ յերկինս ևս. երկրորդ՝ մեր հոգեւոր հայրերն ինչպէս են կաթողիկոս, եպիսկոպոս,

վարդապետս քահանայս կնքահայրս վարժապետս և վարդէպետ (տրուեստաւոր աշակերտաց նկատմամբ) և հոգեւոր ծնող մայր—Ս. աստուծոց ներքեւ ամեն զաւակաց ամենամօտ և ամենամեծ երախտաւորներն են իւրեանց հայրերն և մայրերն: Փոխադարձ պարտք և երախտ կան նաեւ որդւոց և ծնողաց մէջ:

Ոչ մի առարկայ այնքան քաղցր և թանկագին չէ ծնողաց համար՝ ինչպէս զաւակներն: Զաւակաց—բոլոր և ողջիկ—սիրոյն հետ չեն կարող համեմատուիլ ոչ արծաթի, ոչ ոսկիի, ոչ հարստութիւնս, ոչ կալուածք և ոչ ամենաթանկագին ակունքս որոց ամենից էլ զերազանց են զաւակներն թէ արտական լինին և թէ իզական: Քանի՜ քաղցր է որդի որդիս, զամէրէն բառերն: Թէպէտ ծնողական սէրն հասարակ է և անբաններինս այս է անատուններն և թռչուններն էլ սիրում են իւրեանց ձագերը, և որոց վերայ ունին ծնողական դուժ, խնամք, հոգատարութիւն և անուշանելու յատուկ սէր, սակայն անհուն տարբերութիւն կայ բանական մարդոյ և անբան կենդանեաց ծնողեանս անդեան և մեծացնելու մէջ: Զորքոտանի անասնոց ձագերն ծնածին պէս իսկոյն կանգնում են ծծում իւրեանց մօր կաթը և մի տարուց յետոյ կամ վեց ամից յետոյ՝ այլ ևս կարօտութիւն կամ պէտք չունին իւրեանց մօրց: Նմանապէս թռչնոց ձագերին կերակրում են իւրեանց մայրերն համարեա թէ 1—2 ամիս և այնուհետեւ ապրում են ձագերն ինքնազուխ: Բայց մարդն այսպէս չէ ամենեւին, այլ չափազանց դժուար է մարդոյ ծնունդն, դժուար պահելն, դժուար մեծացնելն, դժուար կերակրելն, դժուար զաստիարակելն կրթելն և արիւնացնելն թողում ասել միւս հոգեւոր և մարմնաւոր ծանր պէտքերը: Սուրբ Գիրքն, ի նկատի ունենալով ծնողաց և զաստիարակաց բազմադժոխ կրակաբերները, պատուիրում է ասելով. Որդիս, հնազանդ էլիս չիք ծնողաց ամեն քանի մէջ, որովհետեւ շատ հաճեցէ Ս. Գրքից. «Եւստի զանաբանութիւնս»:

Շին Օրինաց մէջ Աստուած պատուիրած էր Մովսէսի ձեռքով Ե. պատուիրանում. «Աստուիր քո հայրը և մայրը, որ

քեզ համար բարի լինի և դու երկար ապրես» (Ելք. Ի. 12 և Բ. Օր. Ե. 13): Աստուծոյ ինչպէս բոլոր օրէնքներնս նոյնպէս այս պատուէրն հիմնուած է խղճմանքի—բնութեան—օրինաց վերայ. թէ հոգեւոր և թէ մարմնաւոր որդիք շատ երախտապարտ են իւրեանց հոգեւոր և մարմնաւոր ծնողաց: Աւանդութեամբ ասում են, երբ արագիլ թռչունի մայրն պառաւում է և մնում ընկմէջ նստած, ձագերն մեծ խնամք են տանում իւրեանց մօր, կերակրում և պահպանում:

Նմանապէս ասում են ըստ աւանդութեանս որ Ս. Գրքից որ Լուսաւորիչն իւր ծնողաց անչափ երախտէից պրծնելու համար՝ չէլիս գնացել է երուսաղէմ:

Ս. Գրքի ներշնչեալ գրողներն առհասարակ պատուիրում են որդւոց հնազանդ լինել ծնողաց և յարգել ու մխիթարած պահել մինչև նոցա մահն: Ահաւասիկ.

«Քո բոլոր զօրութիւնից փառաւորիր քո հայրը և մի մոռանար քո մօր ցաւերը (երկունք)»: «Իւրաքանչիւրդ պէտք է փախնայ ձեր հօրից և մօրից» (Ղեւտաց. ԺԺ. 3):

«Որդեակ, պահպանիր քո հօր օրէնքները և մի՛ մերժեր քո մօր խրատները» (Առակ. Զ. 20):

«Լսիր, որդեակ, քո հօր, որ քեզ ծնաւ և մի՛ արհամարհեր քո մօր պառաւութիւնը» (ԻԳ. 22):

«Լսիր, որդեակ, քո հօր խրատն և մի՛ մերժեր քո մօր պատուէրները, որ քո դուխըն ընդունի շնորհաց պատկ» (Առ. Ա. 8—9):

«Որդեակ, օգնական եղիր քո հօր ծնութեան և մի՛ արամիցներ գնա» (Սիր. Գ. 14):

«Խորապէս որդին հնազանդ է իւր հօր անհնազանդ որդին կը կորչի» (Առ. ԺԳ. 1):

Սուրբ Գիրքն իւրեանց ծնողները պատուող զաւակաց համար նշանակած է երկու բան, որովհետեւ քո ծնողները և մարմնաւոր բարիք: Իսկ ծնողները արհամարհող և անպատուող և անխնամ թողնող զաւակաց համար՝ սահմանած է անթիւ նախադէպ, անէշտ, և ողորմանք: Օրինակ.

«Աստուծաւ զհայր քո և զմայր, զի բարի

լինիցի քեզ և երկայնակեաց լինիցիս ի վերայ երկրի:

Որդիքս հնազանդ լիութեք ծնողաց ձերոց ի Տէր, զի այն է արժան:

Հօր օրհնութիւնն հաստատում է որդւոց տունը և մօր անէծքն քանդում է ամս հիմունքը (Սիր. Գ. 11):

Որդի՛ որ անարգէ զհայր և մերժէ զմայր՝ ամեն իրէ և նախապէս լիցի» (Սա. ժ. Բ. 26):

Իմաստուն որդին ուրախացնում է իւր հայրը անմիտ որդին արհամարհում է իւր մայրը (Սա. ժ. Բ. 20):

Անդգամն անգոսնում է (պախարակում է) իւր հօր խրատը (Սա. ժ. Բ. 5):

Անիծեալ լինի իւր հայրը և մայրը արհամարհողն (Թ. Որ. Ի. 16):

Ով որ հայհոյում է իւր հայրը՝ կը խաւարի (կանցնի) նորա լոյսն և նորա աչաց բերքն խաւար կը անանն» (Սա. Ի. 20):

Այն աչքը, որ արհամարհում է իւր հայրը և անարգում է իւր մօր պատուութիւնը, կը խլեն (աչքը դուրս կը հանեն) ձորերի ազաւաններն և գէշ գէշ կը պատառնեն նոյն աչքերը արծիւների ձագերն» (Սա. Լ. 17):

Երբ զաւակներն միծանում են և լինում աղամարդ, նոցա հայրերն և մայրերն ծերանալով և պատաւելով կարծես թէ նորից հարկաւոր են աւելի հոգի և անհոգ և պահպանութիւն:

Նոյն իսկ օրէնքներ զնոց Յիսուս Քրիստոս Աստուածն անգամ, որովհետեւ մարդ եղած էր մեզ նման, ամեն կերպով խոնարհ և հնազանդ էր իւր մարմնաւոր ծնողաց ինչպէս վկայում է Ղուկաս աւետարանիչն (Բ. 51):

Գ. Որեւէ տան մէջ հարկաւ գտնուում են և հարսներ, որ կարգուած են անդամոց թուոյն մէջ: Թէ՛ արական և թէ՛ իգական զաւակներ ամուսնանալուց յետոյ ունենում են երկու հայր և երկու մայր, շատ եղբայրներ և շատ քոյրեր: Օրինակի համար պատկուտ կրիտասարգների համար հայրեր են իւր քնոյն և անէրն, եղբայրներն են իւրեանց հարազատ եղբայրներն և իւրեանց հարսի եղբայրներն, իւրեանց քոյրերն և կնոջ քոյրերն, իւրեանց ծնող մայրերն և իւրեանց հարսների մայրերն, Այսպէս են և հարսանց համար: Հարս-

ներն պարտական են իւրեանց հայր համարել իւրեանց պարսառնելը (սկիւրայր) մայր՝ իւրեանց անհոգութիւնը, եղբայրներ՝ իւրեանց արհաւիրելը, քոյրեր՝ իւրեանց արհաւիրելը և անէրն (իւրեանց մարդոց քոյրերն): Եւ որովհետեւ սոքա ամենքն համարուում են գերդաստանի անդամներ, ուրեմն նոյնպէս պարտաւոր և իրարմէ կապուած են միմեանց հետ: Հետեւապէս ամենքն ևս պարտաւոր են մեծ զգուշութեամբ կատարել իւրեանց պարտաւորութիւնները, որպէս զի իւրեանց ընտանեակներում թագաւորէ, ուրիշ խաղաղութիւն, որդի-նիւն և քաղցրագոյն կենսականութիւն:

Եւստի վերեւի զրաճնեցից գերդաստանի մէջ գտնուում են նաեւ պապ և աստուած որ աների բուն նահապետներն են, որ աների շէնքն ու շնորհքն են, համն ու հոտն են, աղն ու փայլելութիւնն են: Այս պապերն ու տատերն են աների հիմնադիրն, դատաւոր աշխատաւորներն, բազմամեայ փորձառու մըշակներն և գերդաստանների բուն արմատներն են: Տների միջի բոլոր անդամներն, այս է որդիքն, հարսներն, թոռներն և ծոռներն աշխատելու են, որ ժառանգեն ծնողաց օրհնութիւնը և բնաւ պատճառ չտան, որ չանիծուին մեծերից. քանզի մեծերի օրհնութիւնն կանաչեցնում է չոր քարը, իսկ անէծքը չորացնում է կանաչը: Վերջապէս օրհնածն օրհնած է և անիծածն՝ անիծած: Նոյն փոքր որդի Քամն իւր անվայել արարմանց պատճառով անիծուեցաւ իւր հօրից, և այդ անէծքն ժառանգարար տարածուեցաւ շատ պորտերի վերայ որդւոց որդի և թոռանց թոռն, ինչպէս հաստատում է ինքն Աստուած՝ ասելով. «Ես եմ քո Տէր Աստուածն՝ նախանձոտ Աստուած, որ հատուցանում եմ հայրերի մեղքերը որդւոց՝ մինչև ինձ առելի երեք և չորս սերունդ և որդրմութիւն եմ անում իմ սիրելիներիս մինչև հազար սերունդ» (Ելք. Ի. 5—6):

Եւ ահա այսպէս Նոյի անէծքն սերնդից սերունդ թափանցելով Քամի ցեղի վերայ, որը ջնջուեցաւ Մովսէս մարգարէի և Յեսուս Նաւայի ձեռնով, այս մեծաւ մասամբ ջնջուեցաւ Քամի ցեղն անէծքով: Այս մեզ համար խիստ մեծ խրատ է և բաւական մեզ զգուշացնելու:

Բնդհատապէս Աւմն օրհնուեցաւ իւր
Հայր Դոյրից իւր ծնողասէր զործով: Այս
օրհնութիւնն սերնդից սերունդ թափանցե-
լով Հայաստան Արրահամ, Արրահամից Իսահակ
որից՝ Յակովբ, որից՝ Յուդայ, Դաւիթ, որի
սերնդից ծնաւ Փրկիչն Յիսուս: Ահա օրհ-
նութեան պատգմ: Առն իկաւ (Յուդայի)
երկիրն, Բեթղեհէմից Եղիմէիք անուն մի
մարդ իւր Կոոմի կնոջ և իւր որդւոց հետ
գնաց Մովսրու աղարարն: Այնտեղ մեռաւ
Եղիմէիք. Կոոմի իւր երկու որդւոց հա-
մար երկու հարս առաւ Մովսրացի աղջկանե-
րից: Մեռան և իւր երկու որդիքն. Կոոմին
զարծաւ իւր քաղաքն Բեթղեհէմ, իւր հետ
գնացին և իւր հարսներն Որիա և Հուլմ:
Կոոմին ասում է իւր երկու հարսներին. «Կնա-
քէք զարձէք ձեր հայրերի անեղն . . . : Որ-
իան զարծաւ իւր հօր առնն, իսկ Հուլմ
չզարծաւ, այլ ասաց. Քեզ միայնակ չեմ թո-
ղուր, ուր որ կը գնաս, ևս էլ կը գամ, քո
ժողովուրդն կը լինի իմ ժողովուրդ և քո
Աստուածն՝ իմ Աստուած» (Հուլմ. Ա. Դ.):
Հուլմն որովհետեւ չուզեց իւր սգաւոր և
տրամաբխտիւր բնուած սկեռաբը միայնակ
թողուլ այլ բաժանուեցաւ իւր բոլոր ազ-
գականներէրց և հայրենիքից՝ իւր պատաւ սկե-
սուրը մխիթարելու նպատակաւ, Հուլմի այս
բարի տրամուկէն այնքան համեղի եղաւ Աս-
տուծոյ, մինչև անցամ Քրիստոսի ազգարա-
նութեան միջ առնուեցաւ և Հուլմի ա-
նունն, որի Ոգիւթ որդին է Դաւիթ մարգա-
րէի պայն:

Մի հարանո՛ւ ճանճանալով իւր դատաւ-
նալ պատրուեին ծառայելուց և պահպանե-
լուց, առում է իւր մարդոյն. Այլ ևս չեմ
կարող պահպանել քո հայրը, զիւր կորի ձեռ
և տա՛ր այս ինչ անուն քաղաքի (մաղարա)
մէջ և առա. Հայր իմ, ահա քեզ համար
հաց, ջուր և կերակուր և անկողին, ապրիւր
այս տեղ, քեզ համար ինչ որ հարկաւ օր է,
ես կը բերեմ օրեցօր: Պատասխանում է
հայրն օրդուն. Բարեւ է, բոլի՛ղ մատուղ, դե
կողովը տա՛ր, քեզ հարկաւոր կը լինի: Խն-
կոյն զգատաւնում է սրգին և լալով առում.
Հայր իմ, անիծում ես զիս այդ ձեռ հա-
լաւոր լեւել խօսքով, այսինքն ինչպէս ես քեզ

այդ կողմով բերի այստեղ, այդ խել կողմով
իմ որդին էլ զիս կը բերէ, և կը լծողու այս
տեղ, կամենում էք այս անէծքը տալ ինձ:
Արդին, ստափիկ զղջացած, հայրը յեա է
բերում տուն և մինչև մահը լաւ պահպա-
նում: Սորա համար է ասում Սողոմոն. «Սակ
ծերոց՝ որդիք որդւոց, պարծանք որդւոց՝
հայրը իւրեանց» (Ա. Ժ. Ժ. 6): Հաճեցայ
բնակիլ տախտի և վիշապի հետ, քան թէ
բնակիլ չար կնոջ հետ (Սիր. ԻԵ. 23): Թող
Հո-ւ-նի որինակ լինի բոլոր հայ հայրաների
համար, թող Հաու-թի աւ-ն-ն-ի-ն, Բա-ր-
ն-ի-ն, Գե-ւ-ր-ա-ն-ի-ն և Կե-ս-տ-ի-ն
աստուածահաճոյ ստաբրնութեանց օգնեցոյց
լինի ամէն հայազգի հայրաների համար:

Գ. Հայրենի մի շարքովե՛ք յեր քրքնե՛րը, այլ կրկնե՛ք յեր քրքնե՛րը Աստուծոյ խոստմե՛րով և բընե՛նքը առաջադնե՛լով (Եփ. 2. 4): Հայրերն և մայրերն փոխադարձ պարտով կապուած են իւրեանց զաւակաց հետ: Քանի քողջր քանի սրաւշարժ և քանի զբաւիշ են հայր և մայր անուններն, որք մազնիսական զօրութեամբ իրենց են քաշում զաւակաց քրքնը: Նորա աւելի լաւ կը հասկանան այս զօրութիւնը, որք վայելած են հայրնիք և մայրնիք քողջրապոյն և անփոխարինելի շնորհքները: Հայրերն և մայրերն իւրեանց զաւակաց համար բացի բնական և շիպկրական — մարմնաւոր — խնամքները և պէտքերը հոգալուց, պարտաւոր են մեծ հոգ և խնամք տանել և իւրեանց զաւակաց քարոյսան, կրթան և ապաստանաւորակն կրթութեանց համար, որպէս վկայում է Ս. Գիրքն պատուիրելով. «Կրկնե՛ք յեր քրքնե՛րը Աստուծոյ խոստմաներով, օրէնքներով և պատուիրաններով»: Մարդն բոլոր կենդանեաց պատկն է և նոցանից ատրերբութիւն է քանական հոգեւ: Ամենակարեւոր է ուսմամբ և կրթութեամբ զաւակաւորակել մարդը և դերագանցել նորա քանական-թիւնը կատարելագործել աստուածային և ընկերական կրթութեամբ նորա հոգին, ոչ նուաշնել սէրը, և մշակել Զար, որպէս զի Աստուծոյ պատկեր մարդն յայլի հասարակութեան մէջ, եկեղեցու մէջ և մարդկութեան մէջ: Եւ իհի ծնողներն կամենում են

«Տես՛րք (ազաններ), իրաւունքներ շնորհեցէք ձեր ծառաներին, խնայած լինէք, որ զուք էլ Տէր ունէք երկնքումն» (Կող. Գ. 1):

«Զեկնից զրկուածն ազադուեալ է, և հնձողներ թողքն հասաւ զօրութեանց Տիրոջ ահանջն» (Յակ. Ե. 4):

«Արժանի է մշակն վարձու իւրոյ» (Ա. Տիմ. Ե. 18):

«Մինչեւ առաւօտ քեզ մօտ չմնայ վարձկանին վարձքն» (Ղև. ԺԹ. 13):

Մտղմում եմ որ ամենաբարեւ Աստուածն օրհնէ Հայոց պապերը և տատերը, հայրերը և մայրերը, որդիքը և թոռները, հարսները և օրիորդները և ամբողջ գերդաստունը և շնորք տայ իւրաքանչիւր անդամի, որ կարողանայ ճշտութեամբ կատարել իւր պարտաւորութիւնները և սիրով շարկապուած երկար ապրէ երջանիկ, ամէն:

Մակար Եպիսկոպոս Բարխուդարեանց

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ՎԱՐՁԱՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ*.

V.

Դարեր են անցել այն օրից, երբ Հեղիացիք և Յոյները մշակել են իրանց հայեացքները մարդկային կեանքի վախճանական նպատակի մասին և այդքան երկար ժամանակամիջոցում առաջններին յաջողեցաւ լիերես ընդ միշտ հոգեպէս քնել իսկ վերջինները վաղուց է արդէն վերջնականապէս իջել են պատմութեան բեմից: Բայց հարց է. «Ո՞րն է վերջին նպատակը մարդկային կեանքի: Այդ հարցը ցարդ ևս մնում է խիստ հետաքրքրական միշտ էլ վճռուում է նորից միշտ նորից: Ժամանակակից լուծումներից գլխաւորապէս երկուսը զբաւում են առանձին ուշադրութիւն: Այդ լուծումները պատկանում են յոռետեսութեան (Пессимизм) և ուրախութեան:

Յոռետեսութիւնը (Пессимизм) ուսուցանում է. «Մեր աշխարհը յոյժ անդոհա-

ցուցիչ է: Այդ բանը հաստատում է անաչառ վերլուծութիւնը (անալիզը), որը կատարում է աշխարհում ընդհանրապէս և մարդկային կեանքի մէջ մասնաւորապէս: Աշխարհում առաջին անգն է բռնում տանջանքը և տերապեաւում է առաւելապէս անբաւականութիւնը: Իրաւ է՝ մարդիկ խօսում են ուրախութիւնների մասին, ձգտում են դէպի բաղդաւորութիւն մասնանիշ են անում բազմաթիւ բաւականութիւններ և վայելչութիւններ, բայց այդ ուրախութիւններն ու բաղդաւորութիւնները լոկ միայն ցնորք են և խաբուսիկ յոյս: Եւ յիշաւ՝ այդ երեւոյթանքն աղբիւրները ծնում են միայն դառնութիւն ու վիշտ: Ուրախութիւնների աւելի մտաշելի և զբաւիչ աղբիւրներ կարելի է համարել սէրը, ընտանեկան կեանքը և բարեկամութիւնը: Բայց իրօք ի՞նչ են տալիս նրանք բացի հիասթափման և հոգսերի տանջանքներից: Աէրը վաղ զարթնելով և բաւականութիւն չըզտնելով՝ պատճառում է վշտազին անհանգստութիւն: Աէրը, երբ ապօրինի ճանապարհով է բաւականութիւն գտնում, հետեւում են ամենացաւի հետեւանքներ, և վերջապէս սէրը ամուսնական կեանքի մէջ պատճառ է դառնում ծանր զղջման և միայն հազուադիւս ամենաբաղդաւոր դէպքում փոխուում է բարեկամութեան կամ աւելի ծիշան աւած՝ սովորութիւն է դառնում: Բայց այդ արդէն սէր չէ, և արդեօք նրա մէջ շատ ուրախութիւն կայ: Ամուսնութեան մէջ զուարճութիւնների աղբիւր համարուում են զաւակները: Յիրաւի զաւակները ծնուելով ու մեծանալով՝ ուրախացնում են ծնողներին: Բայց այդ ուրախութիւնները համեմատելով այն մեծամեծ վշտերի հետ, որոնց տոկում էրում են ծնողները, գլխաւորապէս մայրերը՝ կորցնելով իրանց զաւակներին, համեմատելով այն անընդհատ ծանր հոգսերի հետ, որ վերաբերում են նրանց ապրուստի, կրթութեան և մեծացող նոր սերնդի բարգաւաճման, բազմաթիւ դէպքերում ծնողների իրենց որդւոց վրայ զբաւ յոյսերը չեն արդարանում:

Համարեալ ամենքն էլ օրոնում են բարեկամութիւն ու բարեկամներ, և գտնելով ուրախանում են:— Սակայն ի՞նչ է այդ որո-